

หลักการสหกรณ์

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สหกรณ์

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542

“สหกรณ์” หมายความว่า คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้

การจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์

มาตรา 33 สหกรณ์ที่จะจัดตั้งขึ้น โดยจดทะเบียนตาม พ.ร.บ. นี้

- ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิก ช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์
- มีกิจการร่วมกันตามประเภทของสหกรณ์ที่ขอจดทะเบียน
- สมาชิกมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในข้อบังคับ
- ถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ไม่เกินหนึ่งในห้าของหุ้นทั้งหมด
- กำหนดข้อบังคับภายใต้บทบัญญัติมาตรา 43

คุณค่าสหกรณ์

คุณค่าของสหกรณ์

สหกรณ์อยู่บนพื้นฐานแห่งคุณค่าของการช่วยตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความเป็นประชาธิปไตย ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม และความเป็นเอกภาพ สมาชิกสหกรณ์เชื่อมั่นในคุณค่าทางจริยธรรมแห่งความสุจริต ความเปิดเผย ความรับผิดชอบต่อสังคมและความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น โดยสืบทอดประเพณีปฏิบัติของผู้ริเริ่มการสหกรณ์

อุดมการณ์และวิธีการสหกรณ์

อุดมการณ์สหกรณ์

ความเชื่อร่วมกันที่ว่า การช่วยตนเองและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์จะนำไปสู่การกินดี อยู่ดี มีความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคม

วิธีการสหกรณ์

การนำหลักการสหกรณ์มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อประโยชน์ของมวลสมาชิกและชุมชน โดยไม่ละเลยหลักการธุรกิจที่ดี

หลักการสหกรณ์

- หลักการที่ 1 การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง
- หลักการที่ 2 การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย
- หลักการที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก
- หลักการที่ 4 การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ
- หลักการที่ 5 การให้การศึกษ ฝึกอบรมและสารสนเทศ
- หลักการที่ 6 การร่วมมือระหว่างสหกรณ์
- หลักการที่ 7 การเอื้ออาทรต่อชุมชน

รายการที่จะต้องกำหนดตามมาตรา 43

มาตรา 43 ข้อบังคับของสหกรณ์อย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

(1) ชื่อสหกรณ์ ซึ่งต้องมีคำว่า “จำกัด” อยู่ท้ายชื่อ

- ต้องไม่ซ้ำกับชื่อสหกรณ์ที่ตั้งอยู่ก่อน

- ไม่พ้องกับชื่อส่วนราชการหรือราชวงศ์

- “แห่งประเทศไทย” ใช้ได้เฉพาะชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศ

(2) ประเภทของสหกรณ์

- กฎกระทรวง กำหนดให้มีสหกรณ์ 7 ประเภท

- ความแตกต่างของสหกรณ์แต่ละประเภท

รายการที่จะต้องกำหนดตามมาตรา 43

(3) วัตถุประสงค์

- ความแตกต่างของวัตถุประสงค์และอำนาจกระทำการ
- วัตถุประสงค์ เป็นคำตอบของคำถามว่า “สหกรณ์ตั้งขึ้น

เพื่ออะไร”

- อำนาจกระทำการเป็นคำตอบของคำถามว่า “สหกรณ์ตั้งขึ้น แล้ว มีสิทธิและหน้าที่

อย่างไร”

- นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวล

กฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์

ดังได้บัญญัติหรือกำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง (ประมวลกฎหมายแพ่งและ

พาณิชย์ มาตรา 66)

รายการที่จะต้องกำหนดตามมาตรา 43

(4) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่และที่ตั้งสำนักงานสาขา

- การตั้งสำนักงานสาขา เพื่อตั้งสำนักงานย่อยในการให้บริการเกี่ยวกับธุรกิจต่างๆ แก่

สมาชิกสหกรณ์ในท้องที่ดำเนินงานของสหกรณ์ หรือ

ในพื้นที่ที่สหกรณ์เปิดรับสมาชิกตามคุณสมบัติที่กำหนดในข้อบังคับ

(5) ทุนซึ่งแบ่งเป็นหุ้น มูลค่าของหุ้น การชำระค่าหุ้นด้วยเงินหรือทรัพย์สินอื่น การขาย

และการโอนหุ้น ตลอดจนการจ่ายคืนค่าหุ้น

- มูลค่าของหุ้น

- การขายหุ้น

- การจ่ายคืนค่าหุ้นกรณีปกติ

- การจ่ายคืนค่าหุ้นกรณีสหกรณ์ขาดทุนสะสม

รายการที่จะต้องกำหนดตามมาตรา 43

- (6) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินงาน การบัญชี และการเงินของสหกรณ์
- การรับฝากเงิน
 - การให้เงินกู้
 - การฝากและการลงทุนเงินของสหกรณ์
 - การกู้ยืมเงินและการค้ำประกัน
 - การเงินและการบัญชีของสหกรณ์
 - การตรวจสอบบัญชีและการกำกับดูแลสหกรณ์
 - การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี

รายการที่จะต้องกำหนดตามมาตรา 43

(7) คุณสมบัติของสมาชิก วิธีรับสมาชิก การขาดจากสมาชิกภาพ ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

- คุณสมบัติของสมาชิก
- การขาดจากสมาชิกภาพ
- สิทธิหน้าที่ของสมาชิก

(8) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประชุมใหญ่

- การประชุมใหญ่สามัญครั้งแรก
- การประชุมใหญ่สามัญประจำปี
- การประชุมใหญ่วิสามัญ
- การประชุมใหญ่เรียกครั้งที่สอง

รายการที่จะต้องกำหนดตามมาตรา 43

(9) การเลือกตั้ง การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งและการประชุมของ
คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์

- การเลือกตั้ง

- การดำรงตำแหน่ง

- การพ้นจากตำแหน่ง

- การประชุมของคณะกรรมการดำเนินการ

(10) การแต่งตั้ง การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การกำหนดอำนาจหน้าที่
และความรับผิดชอบของผู้จัดการ

อำนาจกระทำการของสหกรณ์

มาตรา 46 เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ให้สหกรณ์มีอำนาจกระทำการดังต่อไปนี้ได้

- (1) ดำเนินธุรกิจ การบริการ เพื่อประโยชน์ของสมาชิก
 - กิจการร่วมกันตามประเภทสหกรณ์ที่ขอตระเบียน
 - สหกรณ์แต่ละประเภทดำเนินกิจการใดได้บ้าง
- (2) ให้สวัสดิการหรือการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัว
 - การใช้เงินทุนจากการดำเนินงานปกติ
 - การใช้จ่ายจากทุนสะสมตามระเบียบของสหกรณ์

อำนาจกระทำการของสหกรณ์

(3) ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่สมาชิก

- การใช้เงินทุนจากการดำเนินงานปกติ
- การใช้จ่ายจากทุนสะสมตามระเบียบของสหกรณ์

(4) ขอหรือรับความช่วยเหลือทางวิชาการจากทางราชการ หน่วยงานของต่างประเทศ หรือบุคคลอื่นใด

(5) รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำตามระเบียบ ที่นายทะเบียนสหกรณ์เห็นชอบจาก

- สมาชิก (รวมถึงสมาชิกสมทบด้วย)
- สหกรณ์อื่น
- สมาคมฉาปนกิจสงเคราะห์ที่เข้าเงื่อนไข

อำนาจกระทำการของสหกรณ์

- (6) ให้กู้ ให้สินเชื่อ ให้ยืม ให้เช่า ให้เช่าซื้อ โอน รับจำนอง หรือรับจํานำ ซึ่ง
ทรัพย์สินแก่สมาชิกหรือของสมาชิก
- (7) จัดให้ได้มา ซื้อ ถู้อ กรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สิน ครอบครอง กู้ ยืม เช่า เช่าซื้อ รับ
โอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ จำนองหรือจํานำ ขายหรือจําหน่ายด้วยวิธีอื่นใดซึ่ง
ทรัพย์สิน
- (8) ให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงินได้ตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์เห็นชอบ
- (9) ดำเนินกิจการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับ หรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตาม
วัตถุประสงค์

การปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบสหกรณ์

- ดำเนินการเรื่องใด?
- เกี่ยวข้องกับกฎหมายใด มาตราใด?
- ข้อบังคับกำหนดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างไร?
- เป็นอำนาจใคร?
- การประชุมและการลงมติ ถูกต้องหรือไม่?
- ระเบียบกำหนดวิธีปฏิบัติเรื่องดังกล่าวอย่างไร?

การรับฝากเงิน

■ กฎหมายใด มาตราใด?

พ.ร.บ.สหกรณ์ พ.ศ.2542 มาตรา 46 (5) สหกรณ์มีอำนาจกระทำการ รับฝากเงินประเภท ออมทรัพย์หรือประเภทประจำจาก

1) สมาชิก

2) สหกรณ์อื่น

3) สมาคมฃาปนกิจสงเคราะห์ซึ่งมีสมาชิกของสมาคม

ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของสหกรณ์ผู้รับฝากเงิน

ทั้งนี้ ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจาก

นายทะเบียนสหกรณ์

การรับฝากเงิน

- **ข้อบังคับกำหนดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างไร?**
 - รับฝากเงินจากผู้ใดได้บ้าง
 - รับฝากเงินจากสมาชิกสมทบ ต้องกำหนดสิทธิด้วย
 - การรับฝากเงินต้องเป็นไปตามระเบียบ
- **การกำหนดระเบียบเป็นอำนาจใคร?**
 - คณะกรรมการดำเนินการ
 - ขอความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

การประชุมของสหกรณ์

- การประชุมและการลงมติถูกต้องหรือไม่?
 - การแจ้งหรือนัดหมายประชุม
 - การเลื่อนประชุม
 - การนับองค์ประชุม
 - การนับคะแนนเสียง

องค์ประชุมและการลงมติของที่ประชุมใหญ่

- สหกรณ์มีสมาชิก 1,000 คน
- สมาชิกมาลงชื่อเข้าร่วมประชุมใหญ่ 600 คน
- ระหว่างการประชุม สมาชิกเข้าออกๆ จนเหลือเพียง 300 คน
- ที่ประชุมกำลังขอมติเพื่อพิจารณาอนุมัติงบดุล
 - สมาชิกครบเป็นองค์ประชุมหรือไม่
 - ถ้าครบเป็นองค์ประชุม การนับมติจะนับอย่างไร

การรับฝากเงิน

- **ระเบียบกำหนดวิธีปฏิบัติเรื่องดังกล่าวอย่างไร?**
 - ความแตกต่างของเงินฝากออมทรัพย์และออมทรัพย์พิเศษ
 - การเปิดบัญชี
 - การคิดดอกเบี้ย
 - เงื่อนไขการฝากการถอน
 - การปิดบัญชี

การให้กู้เงิน

■ กฎหมายใด มาตราใด?

พ.ร.บ.สหกรณ์ พ.ศ.2542 มาตรา 46 (6) (8) สหกรณ์
มีอำนาจกระทำการในการให้กู้เงินแก่

- 1) สมาชิก ตามระเบียบของสหกรณ์
- 2) สหกรณ์อื่น ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนาย
ทะเบียนสหกรณ์

การให้เงินกู้แก่สมาชิก

■ ข้อบังคับกำหนดว่า ข้อกำหนดต่าง ๆ เกี่ยวกับ

1) หลักเกณฑ์การพิจารณาวินิจฉัยให้เงินกู้

2) ประเภทและจำกัดแห่งเงินกู้

3) หลักประกันสำหรับเงินกู้

4) ลำดับแห่งการให้เงินกู้

5) การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้

6) การส่งชำระหนี้เงินกู้

7) การควบคุมหลักประกัน การเรียกคืนเงินกู้และอื่น ๆ

ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์

การให้เงินกู้แก่สมาชิก

- **การกำหนดระเบียบเป็นอำนาจใคร?**
 - คณะกรรมการดำเนินการ
- **องค์ประชุมและการลงมติถูกต้องหรือไม่?**
 - การแจ้งหรือนัดหมายประชุม
 - การเลื่อนประชุม
 - การนับองค์ประชุม
 - การนับคะแนนเสียง

การให้เงินกู้แก่สมาชิก

■ ระเบียบกำหนดวิธีปฏิบัติเรื่องดังกล่าวอย่างไร?

- 1) หลักเกณฑ์การพิจารณาวินิจฉัยให้เงินกู้
- 2) ประเภทและจำกัดแห่งเงินกู้
- 3) หลักประกันสำหรับเงินกู้
- 4) ลำดับแห่งการให้เงินกู้
- 5) การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้
- 6) การส่งชำระหนี้เงินกู้
- 7) การควบคุมหลักประกัน การเรียกคืนเงินกู้และอื่น ๆ

การฝากหรือลงทุนอย่างอื่นของสหกรณ์

(1) ฝากในชุมนุมสหกรณ์หรือสหกรณ์อื่น

(2) ฝากในธนาคาร หรือฝากในสถาบันการเงินที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์

- สถาบันการเงินตาม พ.ร.บ.ธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551

- วัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงิน

(3) ซื้อหลักทรัพย์ของรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจ

- หลักทรัพย์ตาม พ.ร.บ.หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535

(4) ซื้อหุ้นของธนาคารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์

(5) ซื้อหุ้นของชุมนุมสหกรณ์และสหกรณ์อื่น

การฝากหรือลงทุนอย่างอื่นของสหกรณ์

(6) ชื่อหุ้นของสถาบันที่ประกอบธุรกิจอันทำให้เกิดความสะดวก

หรือส่งเสริมความเจริญแก่กิจการของสหกรณ์ โดยได้รับความเห็นชอบจาก

นายทะเบียนสหกรณ์

- สถาบัน หมายถึง นิติบุคคลตามกฎหมายที่จัดตั้งไว้ก่อน

- ชื่อหุ้น หมายถึง การซื้อหุ้นของสถาบันที่มีทุนซึ่งแบ่งเป็นหุ้น

- ความสะดวก หมายถึง ธุรกิจของสถาบันดังกล่าว ทำให้กิจการของสหกรณ์เกิดความสะดวกอย่างไร

- ความเจริญ หมายถึง ธุรกิจของสถาบันดังกล่าว ทำให้กิจการของสหกรณ์มีความเจริญก้าวหน้า

อย่างไร

- ห้ามลงทุนก่อนได้รับความเห็นชอบ (ไม่เห็นชอบย้อนหลัง)

การฝากหรือลงทุนอย่างอื่นของสหกรณ์

- (7) ฝากหรือลงทุนอย่างอื่นตามที่ คพช. กำหนด
- การออกตั๋วสัญญาใช้เงินระหว่างสหกรณ์ด้วยกัน
 - การร่วมทุนเพื่อดำเนินธุรกิจกับเอกชน

การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี

1. ต้องจัดสรรเป็น

1.1 ทูลสำรอง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10

1.2 ค่าบำรุงสันนิบาตฯ ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง
แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

2. ที่เหลือ ที่ประชุมใหญ่อาจจัดสรรภายใต้ข้อบังคับ ดังนี้

2.1 เงินปันผล ไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

2.2 เงินเฉลี่ยคืน ตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกทำไว้กับสหกรณ์

จ่ายได้ไม่เกินอัตราเท่าใด

การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี

2.3 เงินโบนัสกรรมการและเจ้าหน้าที่ ไม่เกินร้อยละ 10

- การจ่ายโบนัสเป็นรายบุคคล

2.4 ทุนสะสม เพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งของสหกรณ์ ตามที่กำหนดในข้อบังคับ

- การจัดสรรเป็นทุนต่างๆ ที่ไม่ได้กำหนดในข้อบังคับ
- การกำหนดระเบียบเพื่อใช้จ่ายทุนสะสม
- การใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ภาษีที่สหกรณ์และสมาชิกได้รับยกเว้น

ภาครัฐเห็นว่ากิจการสหกรณ์เป็นการทำธุรกิจเฉพาะกับสมาชิก
ในวงจำกัดเท่านั้น และเพื่อส่งเสริมให้กิจการของสหกรณ์สามารถช่วยเหลือพัฒนาคุณภาพชีวิต
ของสมาชิกได้ตามเจตนารมณ์ จึงยกเว้นภาษีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สหกรณ์

1.1 ภาษีเงินได้นิติบุคคล

- สหกรณ์ไม่อยู่ในนิยามตามความมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร

1.2 ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย

- สหกรณ์ไม่อยู่ในนิยามที่จะต้องถูกหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายตามความมาตรา 69 ทวิ แต่
สหกรณ์อยู่ในนิยามที่ต้องเป็นผู้มีหน้าที่หักภาษี ณ ที่จ่าย

ภาษีที่สหกรณ์และสมาชิกได้รับยกเว้น

1.3 ภาษีธุรกิจเฉพาะ เฉพาะกิจการให้กู้ยืมแก่สมาชิกและสหกรณ์อื่น ตามมาตรา 91/3

1.4 อากรแสตมป์ (ภาษีที่จัดเก็บจากตราสาร 28 ลักษณะ) ได้รับยกเว้น

บางรายการตามบัญชีอากรแสตมป์

1.5 ค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนสำหรับการได้มา การจำหน่าย การยกขึ้นเป็นข้อต่อผู้ หรือการยัดหน่วง ซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 6 แห่ง พ.ร.บ.สหกรณ์ พ.ศ.2542

ภาษีที่สหกรณ์และสมาชิกได้รับยกเว้น

2. สมาชิก

2.1 เงินได้จากดอกเบี้ยเงินฝากประเภทออมทรัพย์ ตามมาตรา 42 (8) แห่งประมวลรัษฎากร

2.2 เงินได้จากดอกเบี้ยเงินฝากประเภทประจำ ฝากเป็นรายเดือนติดต่อกัน

ไม่น้อยกว่า 24 เดือน โดยมียอดเงินฝากแต่ละคราวเท่ากันแต่ไม่เกิน 25,000 บาทต่อเดือนและรวมทั้งหมดแล้วต้องไม่เกิน 600,000 บาท

2.3 เงินได้จากเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืน มาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกา ออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร พ.ศ.2514

2.4 หักลดหย่อนดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเพื่อซื้อ เช่าซื้อ หรือสร้างอาคารที่อยู่อาศัย

ขอบคุณครับ